

URBANIZÁCIA A REGIONÁLNY ROZVOJ V KONTEXTE GLOBÁLNYCH ZMIEN

URBANIZATION AND REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHANGES

RNDr. Alena Lukáčová, PhD. - Mgr. Ivana Sovičová

Katedra geografie a regionálneho rozvoja

Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita

Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov

alena.lukacova@unipo.sk, ivana.sovicova@smail.unipo.sk

Abstrakt: Príspevok rieši otázky súčasnej urbanizácie a vývoja miest sveta v súvislosti s globálnymi zmenami. Mestá ako ekonomické póly rastu a teda i proces urbanizácie je opodstatnené skúmať vo vzťahu k regionálnemu rozvoju. Urbanizácia, ako jeden z indikátorov regionálneho rozvoja je hlavným výskumným objektom predkladaného príspevku. Do akej miery môže urbanizácia ovplyvňovať, indikovať alebo negatívne ovplyvňovať regionálny rozvoj sa pokúsime vysvetliť hľadaním závislostí medzi mierou urbanizácie a vybranými indikátormi regionálneho rozvoja. Príspevok sa venuje teoreticko-metodologickému rámcu urbanizácie a regionálneho rozvoja, interpretuje prejavy vybraných ukazovateľov na globálnej a regionálnej úrovni. Osobitná pozornosť je venovaná komparácii závislosti urbanizácie a ukazovateľov regionálneho rozvoja v rozvinutých a rozvojových krajinách. Záverečná časť poskytuje náčrt prognóz vývoja urbanizácie a jej vzťahu k regionálnemu rozvoju vo vybraných regiónoch sveta.

Kľúčové slová: Regionálny rozvoj, urbanizácia, rozvinutá krajina, rozvojová krajina, miera urbanizácie, HDI, HDP.

ÚVOD

Príspevok rieši otázky súčasnej urbanizácie ako relevantného procesu vývoja miest sveta v súvislosti s globálnymi zmenami, akými bolo napríklad prekročenie svetovej miery urbanizácie nad 50% v roku 2010. Urbanizácia, ako jeden z indikátorov regionálneho rozvoja je hlavným výskumným objektom predkladaného príspevku. Cieľom príspevku je hľadanie závislosti medzi mierou urbanizácie a dvoma vybranými indikátormi regionálneho rozvoja (HDP na obyv. v parite kúpnej sily, HDI – Human Development Index) na základe komparatívnych analýz na globálnej i regionálnej úrovni, s dôrazom na analýzu závislosti v rozvinutých a rozvojových krajinách. Výskumy budú realizované na báze dát svetových organizácií UNDP, WORLD BANK, FACTBOOK.

MERANIE URBANIZÁCIE A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Urbanizácia, označovaná za rozsiahly súbor zmien sociálno-priestorových väzieb v spoločnosti, prebieha v rôznych častiach sveta vždy v určitom konkrétnom historickom období. Zmeny prebiehajúce pri procese urbanizácie sa netýkajú len hmotných a priestorových dimenzií mesta (zmena priestorovej štruktúry mesta – rast mesta do šírky, ale aj do výšky), ale ekonomickej, inštitucionálnej, sociálnej štruktúry, spôsobu života, hodnôt, myslenia a celej kultúry (Horská, Maur, Musil 2002). Samotný pojem urbanizácie je pomerne nový, vznikol a vyvíjal sa v dôsledku zmien samotného predmetu skúmania a zmeny hľadísk jednotlivých vedných odborov. V štatistickom a demografickom slova zmysle, t.j. ako nárast počtu alebo podielu ľudí žijúcich v mestách sa v literatúre objavuje v 30. rokoch 20. stor. a to v anglickej verzii ako „urbanization“, francúzskej „urbanisation“, nemeckej „Verstädterung“. V dobe keď sa termín začal využívať bol najčastejšie definovaný ako koncentrácia obyvateľstva do mestských sídel. (Horská, Maur, Musil 2002). V elementárnej podobe je interpretovaný ako proces, v ktorého dôsledku sa zväčšuje podiel mestského obyvateľstva na celkovom úhrne obyvateľstva daného územia (inak miera urbanizácie). Za najexaktnejšie slovné spojenie pre urbanizáciu považujeme spojenie pochádzajúce z angl. „becoming urban“, čiže ide proces stávania sa mestským (Johnston a kol. 2000).

Komparatívne štúdie urbanizácie jednotlivých krajín sveta v súčasnosti čelia dvom problémom. Markantným sa javí problém zabezpečenia relevantných dát za jednotlivé krajiny, ktoré sa vyznačujú priestorovým nesúlalom. V niektorých krajinách je štatistický zber realizovaný na základe administratívnych hraníc (mestá v politickom význame), zatiaľ čo v iných krajinách je založený na teritoriálnych jednotkách, ktoré sú determinované ekologickými kritériami. Ak sú dokonca dáta dostupné za rovnakú územnú jednotku existuje tu stále problém kompatibility. Administratívne hranice jednotlivých samospráv nie vždy zodpovedajú ekologickým hraniciam. Druhý veľký problém, ktorému čelí štúdium urbanizácie, je vo veľkom rozsahu problém metodologický. Miera urbanizácie (MU) je definovaná ako percentuálny podiel ľudí žijúcich v mestách z celkovej sledovanej populácie. Rozhodujúcim aspektom pri takomto skúmaní urbanizácie je určenie toho, čo je mestské sídlo. Je možné sa stretnúť s ekonomickými, právnymi, sociologickými, urbanistickými aj štatistickými definíciami mesta. Jedným z prístupov, ktorý sa snažil (60. roky 20. stor.) o zmiernenie tohto problému, bolo zavedenie štatistických jednotiek, ktoré sa označovali za mestské, aj keď sa nachádzali za hranicami miest (zjednotenie politického a štatistického vymedzenia mesta, v USA tzv. metropolitné oblasti, inde tzv. urbanizované oblasti,

aglomerované obce a pod.) (Horská, Maur, Musil 2002). Za prelomovú sa považuje prvá spoľahlivá komparatívna analýza obyvateľstva metropolitných oblastí sveta, ktorú uskutočnila Kalifornská univerzita v Berkeley (UCB 1959). V našom príspevku budeme vychádzať z miery urbanizácie podľa metodiky Rozvojového programu OSN (United Nations Development Programme – UNDP), ktorá je založená na vnútroštátnych definíciách miest a metropolitných oblastí (HDR 2011).

Mestá, ktoré už v minulosti boli považované za centrá remesiel, obchodu, správy, neskôr priemyslu, služieb, sa dnes stali centrami rôznych inštitúcií, organizácií, niektoré sa premenili na rozvojové centrá a dokonca na inovačné póly rastu. Mesto si so sebou od minulosti nesie „auru“ rozvoja. Pojem rozvoj je komplexný a komplikovaný koncept. Vyplývajú z toho metodologické ťažkosti nielen v oblasti jeho merania, ale aj z hľadiska formulácie optimálnych stratégií rozvoja. V prípade merania úrovne a dynamiky spoločensko-ekonomického (regionálneho) rozvoja existuje zložitejšie spektrum možností a prístupov. Rozvoj je tiež relatívnym pojmom. Ak chceme označiť určitý región (štát) za viac alebo menej rozvinutý, musíme uskutočniť porovnanie rozličných ekonomických, sociálnych, environmentálnych, politických a kultúrnych parametrov (Czerny 2005, s. 35). Otázkou je výber vhodných parametrov a konštrukcia vhodných ukazovateľov (Matlovič 2010 in Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010, s. 92). Na porovnávanie úrovne rozvoja regiónov sa podľa Tvrdoňa (1995, s. 95 - 99) využívajú priame metódy (napr. metóda porovnávania na základe tempa rastu HDP, na základe mernej rýchlosti alebo na základe koeficientu efektívnosti rozvoja) a nepriame metódy (napr. bodovacia metóda alebo metóda skálogramovej analýzy).

„Keďže rozvoj v regióne ovplyvňuje veľa faktorov, je potrebné rozvojový proces vyjadriť komplexnejšie“ (Belajová 2005, s. 108). Jeden z takýchto komplexnejších prístupov viaže rozvoj s maximalizáciou indexu ľudského rozvoja (Human Development Index – HDI). Tento štatisticko-analytický nástroj, ktorý slúži na meranie vyspelosti určitého územia (štátu, regiónu, mesta, mestskej štvrte a pod.) alebo spoločenskej vrstvy, zohľadňuje tri aspekty (zdravotný stav, vzdelanostnú úroveň a životný štandard). Index sformulovali r. 1980 Mahbub al Haq, Richard Jolly, Amartya Sen, Gustav Ranis a Meghnad Desai. Vypočíta sa ako súčet tretín troch parciálnych indexov (indexu pravdepodobnosti dožitia, edukačného indexu a indexu HDP) (Matlovič 2010 in Michaeli, Matlovič, Ištók a kol. 2010, s. 92). Ideálna hodnota HDI by bola rovná 1 (Kołodko 2008, s. 165). HDI sa pravidelne ročne vyhodnocuje v rámci Správy o stave ľudského rozvoja (Human Development Report) Rozvojového

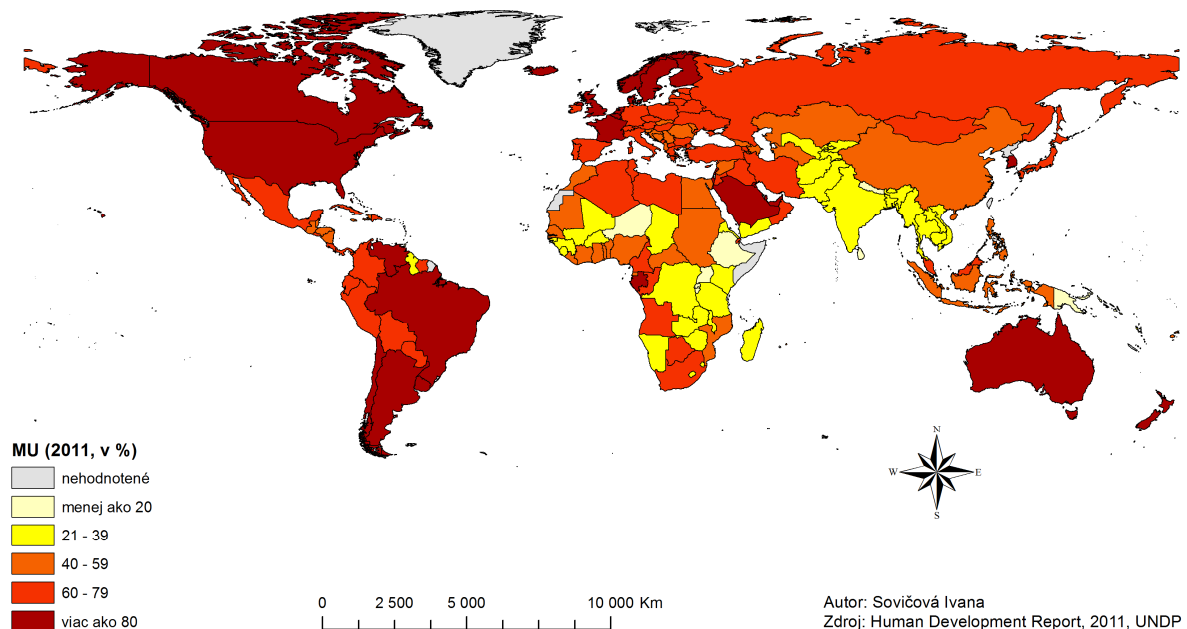
programu OSN (UNDP). V príspevku vychádzame z poslednej správy za rok 2011. (HDR 2011)

Odborná literatúra z oblasti regionálnych vied najčastejšie pracuje s jediným ukazovateľom – HDP (najčastejšie vyjadreného na základe tempa rastu HDP). Pre potreby nášho výskumu budeme využívať ukazovateľ HDP v parite kúpnej sily (PPP) na 1 obyvateľa, vychádzajúc z databázy Svetovej banky za rok 2009.

Miera urbanizácie, HDI a HDP na globálnej a regionálnej úrovni

Miera urbanizácie je geograficky diferencovaná. Je možné vyjadriť názor, že všetky moderné priemyselné spoločnosti sú značne urbanizované. Urbanizácia je v 20. storočí globálnym procesom, do ktorého sa stále viac zapája i tretí svet. Vysoký stupeň urbanizácie, dosiaľ typický pre vyspelé krajiny, sa začína preukazovať aj v ostatných novoindustrializovaných krajinách. Najviac urbanizovanými sú najrozvinutejšie kontinenty, teda Európa, Severná Amerika, Austrália, kde v mestách žije asi 72-89% obyvateľov. Najnižšiu úroveň miery urbanizácie dosahujú africké a juhoázijské štáty (Mapa 1) (Baginová 2008).

Mapa 1: Miera urbanizácie vo svete (2011)

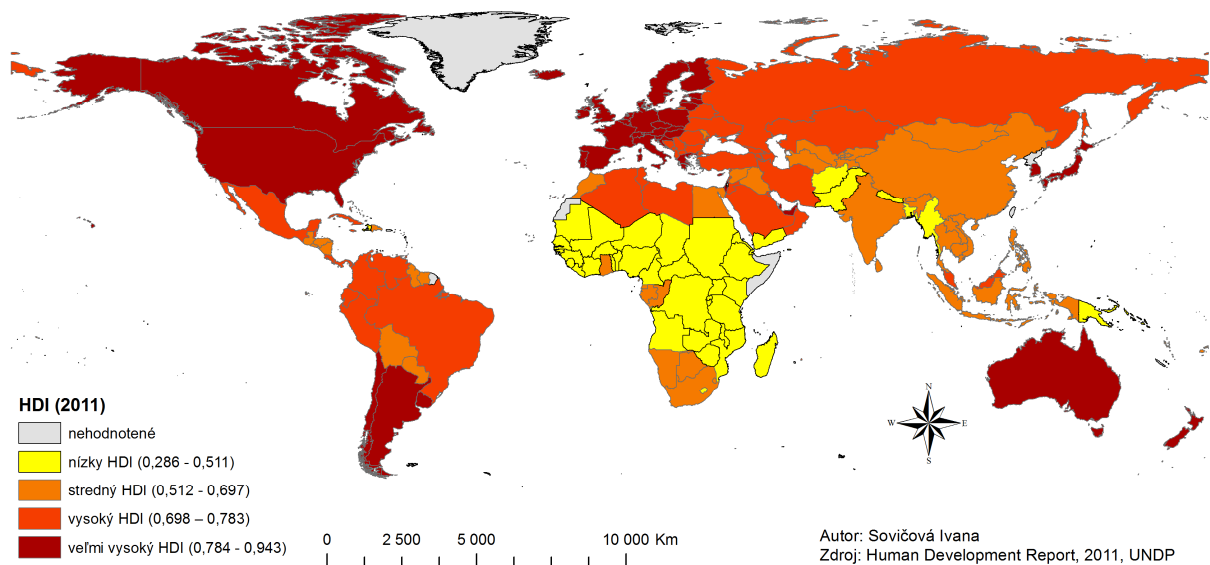
Zdroj: HDR 2011

Z hľadiska priestorovej diferenciácie dosahujú maximálnu MU v roku 2011 (100%) najmä malé ostrovné, alebo mestské štáty, (Nauru, Singapur, Monako, Vatikán) alebo špeciálne administratívne regióny, či zámorské územia (Macau, Hong Kong, Gibraltár,

Kajmanské ostrovy, Bermudy, Anguilla). Vysokú mieru urbanizácie (nad 90%) dosahujú tiež Kuvajt, Belgicko, Katar, Malta, Venezuela, Island, Uruguaj, Argentína a Izrael. Naopak najnižšiu mieru urbanizácie (pod 15%) dosahuje Srí Lanka, Trinidad a Tobago, Uganda, Papua Nová Guinea a Burundi (Mapa 1).

Pri analýze rebríčka HDI 2011 na globálnej úrovni dosahuje najvyšší index HDI Severná Amerika (0,910), nasleduje Európa a Oceánia (zhodne po 0,839), Latinská Amerika a Karibik (0,731), Ázia (0,645) a rebríček uzatvára Afrika (0,498). HDI pre svet dosiahol hodnotu 0,682. Z hľadiska regionálnej diferenciácie dosiahli v roku 2011 najvyšší HDI spomedzi 187 hodnotených štátov sveta Nórsko (0,943) Austrália (0,929) a Holandsko rovnako aj USA (0,910). Slovensko s HDI 0,834 sa umiestnilo na 35. mieste a Česká republika na 27. mieste (0,865). Viaceré krajiny neboli do rebríčka zahrnuté – napr. Somálsko, Severná Kórea a niektoré miništáty v Európe a Oceánii – San Marino, Monako, Maršalove ostrovy, Nauru, Tuvalu. Najnižší HDI bol zaregistrovaný v Konžskej demokratickej republike (0,286) (Mapa 2). (HDR 2011).

Mapa 2: Human Development Index (2011)

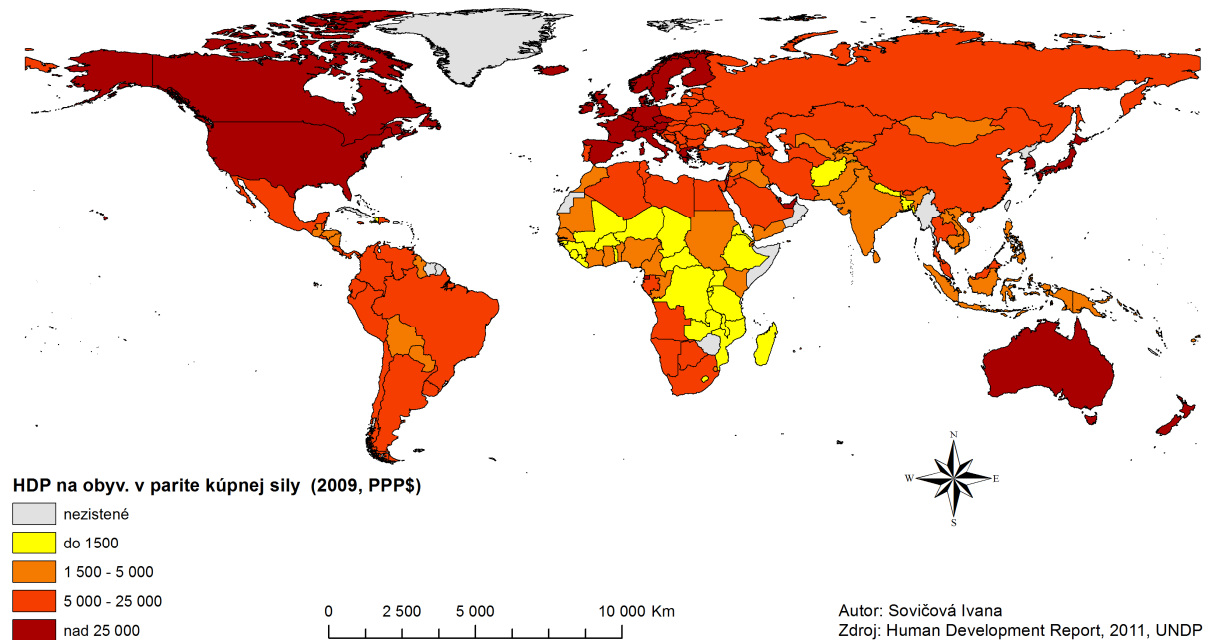

Zdroj: HDR 2011

Pri analýze úrovne HDP na obyv. v parite kúpnej sily (2009) je nutné poznamenať, že pre 14 krajín neboli dostupné dáta (Andorra, Bahamy, Bahrajn, Barbados, Brunej, Kuba, Kuvajt, Lichtenštajnsko, Mjanmarsko, Palestína, Omán, Palauské ostrovy, Surinam, Zimbabwe). Na čele hodnotených krajín rebríčka HDP na obyv. v parite kúpnej sily stojí Katar (91379 \$), Luxembursko (83 820 \$) a Spojené Arabské Emiráty (57 744 \$). Naopak najnižšiu úroveň (pod 400 \$) dosahujú najmä africké štáty: Konžská demokratická republika,

Burundi a Libéria. Priemerná úroveň svetového HDP na obyv. v parite kúpnej sily predstavuje 10 715 \$ (Mapa 3).

Mapa 3: HDP na obyv. v parite kúpnej sily (2009)

Zdroj: HDR 2011

Stav a vzťah vzájomnej závislosti vybraných indikátorov regionálneho rozvoja je možné vo všeobecnosti hodnotiť ako lineárny. S narastajúcou mierou urbanizácie rastie aj HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily (Graf 1). Významným efektom sa javí usporiadanie štátov na základe indexu HDI, kde pozorujeme lokalizáciu jednotlivých kategórií HDI do pomerne ľahko identifikovateľných a ohraničených areálov (Graf 1). Je však možné badať niekoľko prípadov vychýlenia sa od predkladaného teoretického modelu, ktoré môžeme rozdeliť do základných skupín:

a) nízka MU; vysoký HDI, vysoké HDP na obyv. :

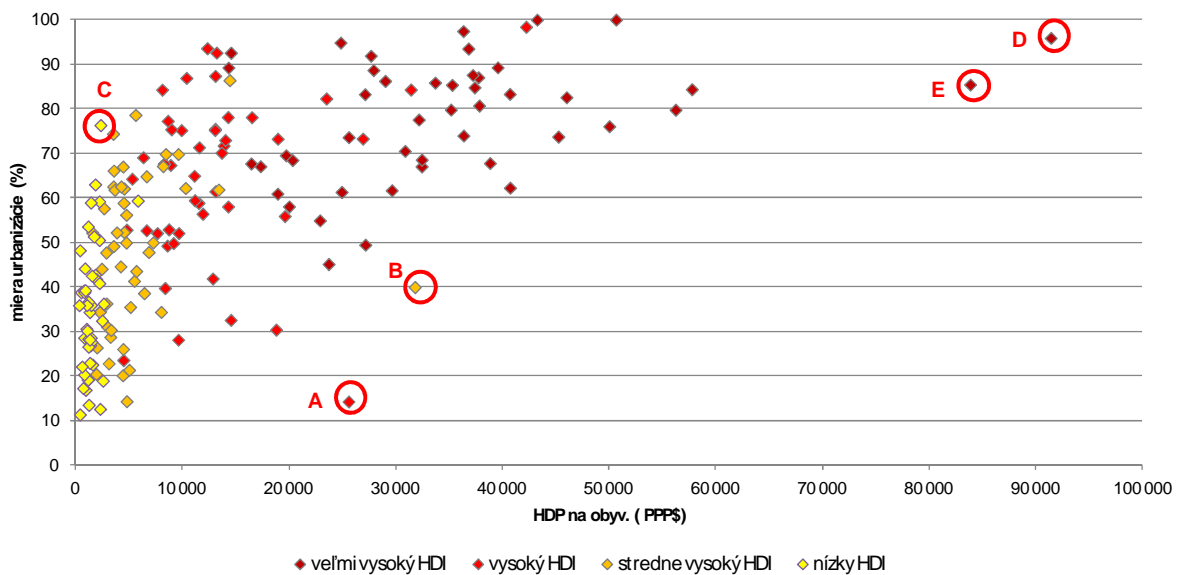
Ide napr. o ekonomicky najvýkonnejší ostrovný štát Karibiku - Trinidad a Tobago (A), ktorý napriek veľmi nízkej miere urbanizácie (14,2%) dosahuje vysokú hodnotu HDP na obyv. (viac než 25 tis. \$), za čo vďaka najmä ťažbe ropy, zemného plynu. Štát však tiež dosiahol reputáciu excelentného investičného miesta pre zahraničných investorov.

b) nízka MU, stredne vysoký HDI, vysoké HDP na obyv.:

Rovníková Guinea (B), napriek svojej malej rozlohe, dosahuje mieru urbanizácie len necelých 40%, čo je spôsobené fyzicko-geografickými podmienkami (pestrá

vertikálna a horizontálna členitosť). Avšak úroveň HDP nad 31 tis. USD. naznačuje nerastné bohatstvo (zásoby ropy), pričom v poslednej dekáde sa Rovníková Guinea stala tretím najväčším subsaharským exportérom ropy. Napriek neočakávanému ekonomickému rozvoju krajiny, dosiahnutého vďaka ťažbe a exportu ropy, ktoré v posledných rokoch spôsobili masívny nárast vládnych príjmov, sa zlepšenie životnej úrovne jej obyvateľov vyvíja len veľmi pomaly.

Graf 1: Vzťah medzi mierou urbanizácie (2011), HDP (2009) a HDI (2011)

Zdroj: HDR 2011

c) vysoká MU; nízky HDI, nízke HDP na obyv.:

Extrémnym prípadom je nepochybne Džibutsko (C), ktorého vysoká miera urbanizácie (76,3%) je spôsobená celkovou nevelkou rozlohou štátu, ktorá patrí medzi najmenšie na africkom kontinente.

d) vysoká MU; veľmi vysoký HDI, extrémne vysoké HDP na obyv.:

Zo skupiny hodnotených krajín tu patrí najmä Katar (D), ktorý taktiež profituje z ťažby a spracovania ropy a zemného plynu a jeho životná úroveň a stav rozvoja sú porovnateľné so západoeurópskymi krajinami. Až 84% všetkých mestských obyvateľov, zväčša prisťahovalcov, žije v dvoch mestách – v hlavnom mesta Dauhá a Ar Rayyan. Do tejto skupiny zaradzujeme aj Luxembursko (E), ktoré je po USA druhým najdôležitejším sídlom trhu s finančnými investičnými fondmi. V Luxembursku tiež majú svoje sídla významné spoločnosti zaoberajúce sa

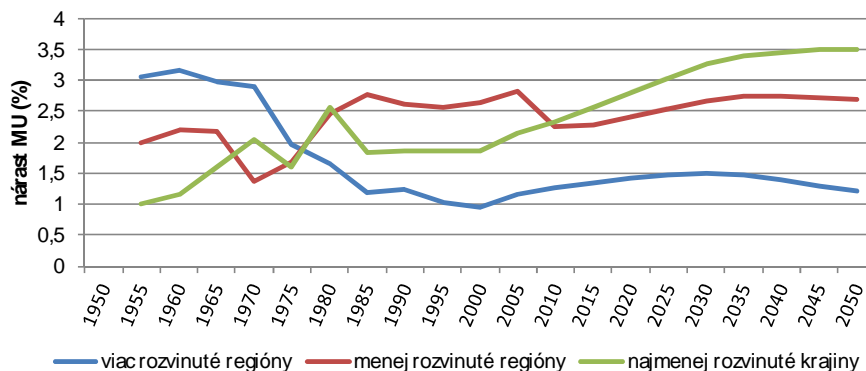
ekonomikou prostredníctvom internetu (Amazon.com, Apple Inc., eBay, Skype, Paypal, iTunes, AOL a i.)

Komparácia závislosti urbanizácie a ukazovateľov regionálneho rozvoja v rozvinutých a rozvojových krajinách

Medzi rozvinuté regióny (ev. viac rozvinuté) OSN zaradzuje všetky regióny v Európe, Severnej Amerike, Austrálii, na Novom Zélande, v Japonsku, pričom ide len o kategorizáciu pre uľahčenie štatistického porovnávania. Termín nemusí nutne naznačovať reálny dosiahnutý stupeň rozvoja. Naopak rozvojové regióny (ev. menej rozvinuté) zahŕňajú regióny Afriky, Ázie, Latinskej Ameriky a Karibiku spolu s Polynéziou, Mikronéziou a Melanéziou. OSN však samostatne vyčleňuje z poslednej kategórie aj ďalšiu skupinu – najmenej rozvinuté krajiny, kde je zaradených 49 krajín (33 z Afriky, 10 z Ázie, 1 z Latinskej Ameriky a Karibiku, 5 v Oceánii) (WUP 2011).

Pri vzájomnej komparácii miery urbanizácie (2010) je možné pozorovať výrazné diferenciácie, najviac rozvinuté regióny dosahujú 75,16% mestského obyvateľstva, menej rozvinuté regióny 45,08% a miera urbanizácie v najmenej rozvinutých krajinách je len 29,17%. Z vývojového hľadiska pozorujeme do roku 2000 v najviac rozvinutých krajinách pokles tempa rastu miery urbanizácie, naopak v ostatných regiónoch sa tempo rastu zvyšuje, alebo sa drží na približne rovnakej úrovni. (Graf 2).

Graf 2: Vývoj zmien miery urbanizácie v regiónoch sveta (1950-2050)

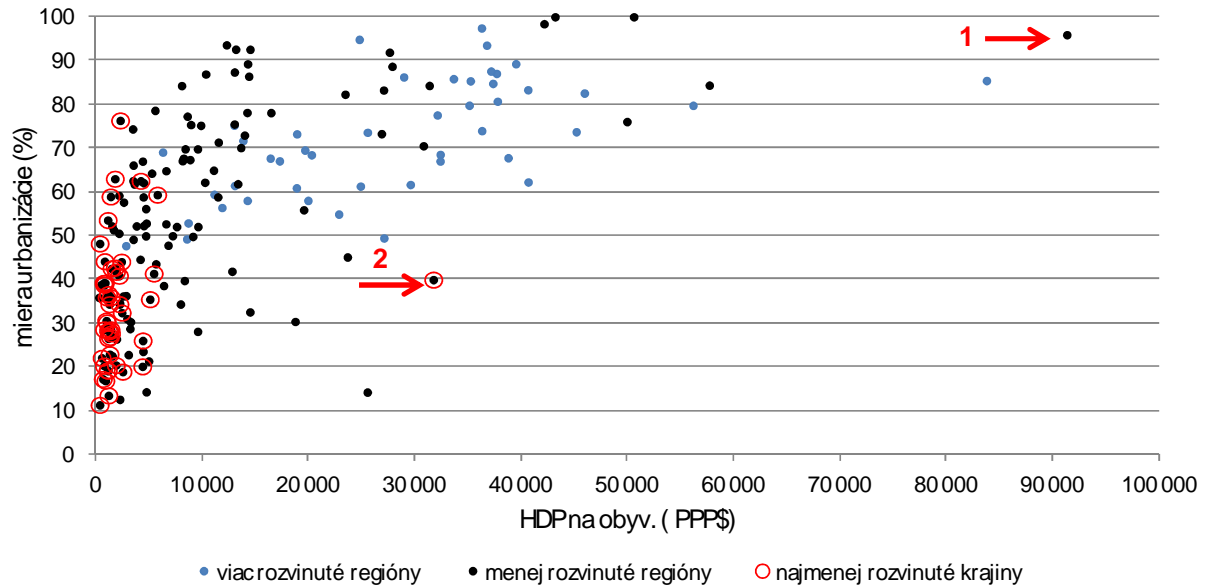

Zdroj: WUP 2011

Pri porovnávaní vzťahu MU a HDP z pohľadu viac rozvinutých a menej rozvinutých regiónov (graf 3) je možné si všimnúť výrazné sa prelínanie areálov kategórií, ako aj fakt, že táto kategorizácia je menej exaktná ako kategorizácia podľa indexov HDI (Graf 1). Prekvapivým z hľadiska tejto kategorizácie vychádza Katar (1), zaradený medzi menej

rozvinuté regióny. Výrazným extrémom je tiež zaradenie Rovníkovej Guinei (2) (napriek faktu, že je to africký štát) do skupiny najmenej rozvinutých krajín.

Graf 3: Vzťah medzi mierou urbanizácie (2011) a HDP (2009) v regiónoch sveta

Zdroj: WUP 2011

Prognózy vývoja urbanizácie

Vyrovňavanie sa s dôsledkami hospodárskej krízy je možné zaradiť do skupiny globálnych zmien dnešného sveta. Globálne zmeny sa realizujú na rôznych socioekonomických dimenziách. Pozorujeme postupný pokles západného sveta na svojej ekonomickej, technologickej a politickej dôležitosti a svetovými lídrami sa v tomto smere stávajú ázijské krajiny, najmä Čína a India. Demografické globálne zmeny, ku ktorým radíme populačný rast, nárast MU, akoby geograficky kopírovali ekonomické a politické zmeny. Medzi rokmi 2011 až 2050 sa predpokladá nárast počtu obyvateľov o 2,3 mld., z dnešných 7 mld. na 9,3 mld. (UN 2011). Samozrejme s nárastom počtu obyvateľov bude rásť aj počet obyvateľov žijúcich v mestách (z 3,6 mld. v roku 2011 na 6,3 mld. v roku 2050). Populačný rast sa preto postupne stáva fenoménom mestských oblastí rozvojového sveta (Satterthwaite, 2007).

Zastávame názor, že viac rozvinuté krajiny sa v súčasnosti nachádzajú blízko maxima novej miery urbanizácie, preto výrazné tempá rastu nie je v najbližších desaťročiach možné očakávať (Graf 2). Na druhej strane, naštartovanie ekonomík menej rozvinutých krajín má výrazný pozitívny vplyv aj na nárast miery urbanizácie. Najvýraznejšie tempá rastu MU sa po

roku 2015 predpokladajú v najmenej rozvinutých krajinách, kde každých 5 rokov stúpne MU o 3-3,5% rádovo (Graf 2).

Z priestorového hľadiska je možné tieto vysoké prírastky miery urbanizácie sledovať najmä v Afrike a Ázii (nárast viac než 20%). Naopak minimálny nárast miery urbanizácie je predpokladaný v Oceánii (len necelých 6%). Z hľadiska regionálnej analýzy je predpoklad, že medzi rokmi 2000 – 2050 vzrastie počet obyvateľov v mestách Číny až o 98% a v mestách Indie o 70%. Ďalšími krajinami, v ktorých sa očakáva výrazný nárast miery urbanizácie sú: Bangladéš (78%), Indonézia (72%), Tanzánia (62%), Pakistan, Konžská demokratická republika (59%) (WUP 2011, s. 14).

ZÁVER

Svet prekonáva v každom historickom období istú vlnu urbanizácie. Pred rokom 2010 to bola jedna z najrozsiahlejších vln v histórii. Rok 2010 predstavuje míľnik z hľadiska osídlenia ľudstva, prekročenie pomyselnéj hranice - 50% svetovej miery urbanizácie. Rok 2011 je zase rokom, kedy na Zemi žije už viac než 7 mld. ľudí. Miera urbanizácie je do istej miery schopná indikovať regionálny rozvoj. Pri analýze vzťahu medzi mierou urbanizácie a ukazovateľom HDP na obyv. v parite kúpnej sily sme zistili, že je možné načrtnúť model, ktorý je lineárny. Čiže s narastajúcou mierou urbanizácie rastie aj HDP, avšak to platí pri zohľadnení príslušnosti štátu k danej kategórii podľa HDI (Human Development Index). Z pohľadu viac rozvinutých a menej rozvinutých regiónov je možné určitý model načrtnúť len do istej miery, pretože areály výskytu jednotlivých štátov týchto dvoch/troch kategórií sa vzájomne prelínajú. Dokonca je možné tejto štatistickej kategórii OSN vytknúť zopár extrémnych prípadov nepríslušnosti do danej kategórie (prípady Kataru, Rovníkovej Guiney a i.). Pri načrtnutí prognózy ďalšieho vývoja miery urbanizácie je potrebné zohľadniť fakt, že súčasné vyspelé krajiny sa už nachádzajú pri pomyselnom maxime rastu miery urbanizácie a nie je možné očakávať výrazné prírastky. Naopak v menej rozvinutých krajinách (Afriky a Ázie) sa v nasledujúcich štyroch desaťročiach očakáva extrémny nárast miery urbanizácie, a sledujúc aktuálne trendy presunu ekonomickej, politickej a technologickej dôležitosti najmä do ázijských krajín, pôjde nárast ruka v ruke s ekonomickým rozvojom,

Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu č. GaPU 2/6/2012: Výskum brownfields ako novej príležitosti rozvoja východoslovenského rozvojového pólu dvojice miest Košice a Prešov. Vedúci projektu – Mgr. Ivana Sovičová a grantového projektu VEGA č.1/0325/12 Dynamika intraurbánnych štruktúr na Slovensku v prvom decéniu 21. storočia. Vedúci projektu – prof.RNDr.René Matlovič, PhD.

Literatúra

- [1] BAGINOVÁ, M. Pražský model OSN. II. Výbor VS. Urbanizace .Praha: Asociácia pre medzinárodné otázky, 2008. 12 s.
- [1] BAUMAN, Z. Globalizace. Důsledky pro člověka. Praha: Mladá fronta, 1999. 157 s. ISBN 80-204-0817-7
- [2] BELAJOVÁ, A., FÁZIKOVÁ, M. Regionálna ekonomika. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005. ISBN 80-8069-513-X.
- [3] CZERNY, M. Globalizacja a rozwój. Warszawa: PWN, 2005. 240 s.
- [4] SATTERTHWAITE, D. The transition to a predominantly urban world and its underpinnings. International Institute for Environment and Development. Human Settlements Discussion Paper Series, 2007.
- [5] HDR. Human Development Report. UNDP . United Nations Development Programme 2011. URL <<http://hdr.undp.org/en/statistics/data/>>. [cit. 8. 7. 2012].
- [6] HORSKÁ, P., MAUR, E., MUSIL, J., Zrod veľkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa, Praha-Litomyšl: Paseka 2002. 352 s. Dostupné na WWW <<http://www.google.sk/url?sa=t&rcct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CEUQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.vscht.cz%2Fdocument.php%3FdocId%3D3782&ei=4EEyUManF8HQtaAaBhYHwAg&usq=AFQjCNGYWUWxru7uKsSBdaOs58HQ6h2Mw&sig2=75p-BnQjAWNRrNAUyNXuyA>>. [cit. 20. 7. 2012].
- [7] JOHNSTON, R.J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M., eds. The Dictionary of Human Geography, fourth edition, Oxford: Blackwell Publishers, 2000. p. 883-4
- [8] KOŁODKO, G. W. Wędrujący świat. Prószyński i S-ka, Warszawa, 2008. 440 s.
- [9] MATLOVIČ, R. Teórie regionálného rozvoja. 2010, s. 90-170 In MICHAELI, E., MATLOVIČ, R., IŠTOK, R., a kol.: Regionálny rozvoj pre geografov. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2010. 717 s. ISBN 978-80-555-0065-2.
- [10] MIHÓK, P. Alternatívy urania úrovne rozvoja regiónov a ich aplikácia v regionálnej politike Európskej únie. Dizertační práca. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2009. 204 s.
- [11] TVRDOŇ, J. 1995. Meranie regionálneho rozvoja. In: TVRDOŇ, J., HAMALOVÁ, M., ŽÁRSKA, E. 1995. Regionálny rozvoj. Bratislava : Ekonóm, 1995, s. 83 - 99. ISBN 80-225-0671-0.
- [12] UCB (University of California, Berkeley). The World 's Metropolitan Areas, International Urban Research, - Los Angeles, 1959
- [13] UN (United Nations) . Department of Economic and Social Affairs, Population Division: World Population Prospects: The 2010 Revision, 2011, New York. URL <http://esa.un.org/wpp/unpp/panel_population.htm>. [cit. 9. 8. 2012].
- [14] WORLD BANK: Gross domestic product 2010, PPP. World Bank. World Development Indicators diabse. 2011. 4 s. Dostupné na WWW <http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/GDP_PPP.pdf>. [cit. 5. 7. 2012].
- [15] WUP 2011. World Urbanization Prospect. The 2011 Revision. Highlights. New York: United Nations. 2012. Department of Economic and Social Affairs. Population Division. 33 s. Dostupné na WWW <http://esa.un.org/unup/pdf/WUP2011_Highlights.pdf>. [cit. 19. 7. 2012].

Summary

Urbanization as a relevant process of the development of cities in the world is examined in the context of global changes, such as world population growth, increase in the rate of urbanization, the movement of political, economic and technological importance into the Asian countries. Urbanization can be considered as one of the important indicators of regional development. The rate of urbanization is analyzed in the paper on the global, as well as regional level. Considering the multidimensional nature of regional development, we have

chosen to analyse and examine the correlation (or interrelation) based on HDI (Human Development Index) and GDP per capita in purchasing power parity. Evaluating the relations we have found that there is a linear relationship between observable rate of urbanization, HDI and GDP. Thus, with the increasing rate of urbanization GDP is growing, but this is true only of the country with regard to its category according to HDI (Human Development Index). In terms of the more developed and less developed regions, it is possible to outline a model only to some extent, because the areas of these two / three categories are mutually intertwined.